

52. Съдебни преводачи

В много страни по света съдебните преводачи не са просто преводачи за съдебни цели. В тези страни съдебен преводач означава и заклет преводач, т. е. тези преводачи извършват преводи и за други цели – преводи на официални документи от всякакъв вид, устни преводи по различен случай и т. н. За по-лесен достъп до тези преводачи има създадени публични регистри, в които се откриват данни за контакт с преводачите и всеки, който се нуждае от някакъв вид превод, съвсем спокойно може да се обърне директно към преводач от регистъра.

Регистрите със съдебни преводачи най-често се поддържат от министерствата на правосъдието, първо- или второинстанционните съдилища по места или от друга държавна институция. В някои страни тези регистри се създават и поддържат от професионална организация на съдебните или заклетите преводачи.

За да бъде включен в съответния регистър, преводачът, разбира се, трябва да отговаря на определени критерии, най-важният от които е образованието и владението на езика или езиците от и на които превежда устно и/или писмено. Познанието на преводачите по съответните езици или тяхното владение в различните страни се оценява по различен начин – по документи или чрез изпити. В случай на

по-труден достъп на преводачи до включване в такъв регистър, в съответната страна се допуска и практикуване на преводачи извън регистъра, само че техните права за заверка на официални преводи са ограничени и евентуално се изисква нотариална заверка на подписа им в случай, че направят официален превод.

У нас обаче съдебните преводачи са изключително само съдебни, т. е. техните писмени преводи не се признават за официални в по-широк смисъл, а само за целите на съдебното производство. Всъщност, съдебните преводачи, както в чужбина, така и у нас, са предимно устни преводачи и само в някои случаи се налага да извършват писмени преводи.

Съдебните преводачи са подложени на огромно напрежение. Те рядко срещат разбирание в съда от страна на участниците в производството. По правило прокурорите и съдиите не са запознати с технологията на превода и изобщо не се интересуват с какви проблеми се сблъсква преводачът. В съдебната зала преводачът е просто допълнително приспособление, служещо за превод, а не жив човек. Той бива третиран не по-различно от компютъра на секретарката, а може би дори и по-зле.

От известно време и у нас съществува формално уреждане на статута на съдебните преводачи, като за целта министърът на правосъдието е издал специална наредба. В нея са посочени критериите, по които някой прево-

дач може да стане съдебен. Най-важният от тях, обаче, е силно рестриктивен – изисква се „сертификат за ниво по съответния чужд език С1 или С2 съгласно Общата Европейска езикова рамка“. Повечето преводачи нямат такъв сертификат, понеже тази класификация е въведена съвсем отскоро в рамките на Европейския съюз и не е отразена в българските дипломи за образование. Можеха да добавят поне „или диплома от български или чужд университет с определен успех“, но не го направиха.

Поради този и други рестриктивни критерии, списъците със съдебни преводачи останаха празни или полупразни, обаче проблемът беше преодолян от нашите правосъдни институции, като обявиха търгове и възложиха извършването на преводи на агенции! Колелото отново се завъртя и онези, които трябваше да бдят всички да спазват закона, първи го нарушиха. Има нещо символично в това, че прокуратурата, която отчаяно бранеше „правилника“ в писмата си до мен, стана председател на комисията за определяне на победителя в търга за преводачески услуги за прокуратурата.

Разбира се, нарушението на закона от правораздавателните органи не е от днес или вчера. Проблемът обаче е, че преводачите като цяло отдавна страдат от беззаконието, поддържано от онези, които трябва да извършват надзор за законност.

И така, в съда, прокуратурата, следствието и полицията продължават да превеждат

преводачи, но те са само условно „съдебни“. На практика отново се използват преводачи от списъците на агенциите. Но тъй като преводите най-често са устни, преводачите излизат наяве, превеждат на живо и „клиентите“ на агенциите – съответните „органи“ – се виждат очи в очи с тях. Освен това, разходните касови ордери, които се издават в края на всяко съдебно заседание или в края на разпита, се дават на преводача на ръка, за да ги занесе на „работодателя“ си. Тогава преводачът съвсем спокойно може да отиде в счетоводството на съда, прокуратурата, следствието или полицията и да заяви, че няма нищо общо с агенцията, която е написана като негов работодател в касовия ордер. В такива случаи, за да не стане гаф с „трудовите“ отношения на преводача с агенцията, счетоводителката се обажда на секретарката, за да я помоли да коригира касовия ордер, а на преводача дава да попълни формуляр за получаване на съответното, определено от съда, прокуратурата или следователя възнаграждение на преводача. По този начин агенцията може да бъде игнорирана.